

Kunstkraft til unge

5 anbefalinger
og din guide til hvordan

kunstkraft

national strategi for unges trivsel

Indledning	3
Projektdeltagere	4
<u>Hvorfor</u>	
Pointer i ungdomslivet og behovet for dette projekt	5
<u>Hvad</u>	
Center for Ungdomsforskning 5 anbefalinger til kunstmuseers arbejde med at styrke unges trivsel	6
Center for Ungdomsforskning forskningsnotat	13
<u>Hvordan</u>	
Formidlernes 10 praktiske værktøjer	14
Eksempler på forløb fra de 5 kunstmuseer	25

Indledning

Kære politikere, museumsdirektører, formidlere, skoleledere, undervisere og andre interesserede

Med denne publikation viser vi, hvordan kunstmuseer kan løfte en særligt presserende samfundsopgave: at styrke unges trivsel.

Kunstmuseer har et særligt potentiale. Kunsten er et sanseligt rum, der kan aktivere spørgsmål og anspore os til nye samtaler med os selv og andre. Det kræver en tryghedsskabende formidlingsindsats at bringe deltagerne ind i dette refleksionsrum gennem fordybelse, kropslige og kreative metoder, som ansporer lysten og kræfterne til at tænke nye muligheder.

På baggrund af et års strategisk arbejde med unges trivsel på tværs af 5 danske kunstmuseer i projektet *Kunstkraft – National strategi for unges trivsel* i samarbejde med Center for Ungdomsforskning, leverer vi her vores inputs til, hvorfor opgaven er vigtig at løfte, og anbefalinger til, hvad kunstmuseer kan gøre og hvordan.

På vegne af projektet – God læselyst!

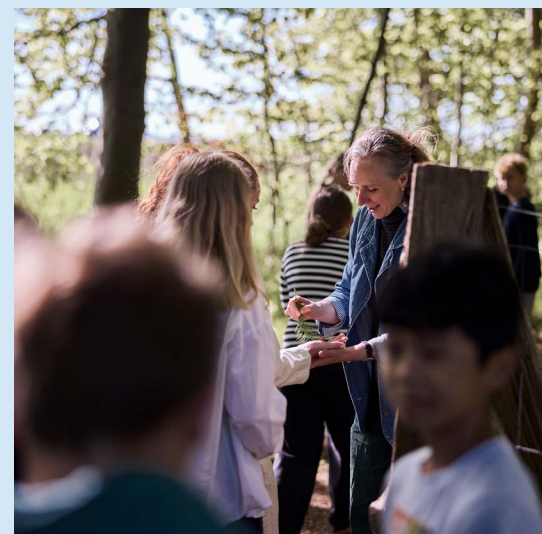
Karen Grøn, museumsdirektør, Trapholt

Poul Erik Tøjner, museumsdirektør, Louisiana Museum of Modern Art

Lasse Andersson, museumsdirektør, Kunsten Museum of Modern Art Aalborg

Stine Høholt, museumsdirektør, Kunstmuseum Brandts

Andrea Rygg Karberg, museumsdirektør, Nivaagaards Malerisamling

Projektdeltagere

Karen Grøn

Museumsdirektør, Trapholt

Karen Bech Jessen

Formidlingsudvikler, Trapholt

Peter Juul

Formidlingschef, Kunsten Museum of Modern Art
Aalborg

Nana Agnete Flarup Hansen

Formidlingsudvikler, Kunsten Museum of
Modern Art Aalborg

Elisabeth Bodin

Formidlingschef, Louisiana Museum of Modern Art

Line Ali Chayder

Kunstformidler, Louisiana Museum of Modern Art

Helle Søndergaard

Kunstformidler, Louisiana Museum of Modern Art

Andrea Rygg Karberg

Museumsdirektør, Nivaagaards Malerisamling

Ditte Toft Jacobsen

Kunstformidler, Nivaagaards Malerisamling

Stine Høholt

Museumsdirektør, Kunstmuseum Brandts

Lea Kirstine Møller

Kunstformidler, Kunstmuseum Brandts

Galit Malkiel Nielsen

Projektkoordinator, Kunstkraft – National strategi for
unges trivsel

HVORFOR

Pointer i ungdomslivet og behovet for dette projekt

Når vi panorerer hen over ungdomslivet i dag, ser vi på den ene side et ungdomsliv, der er præget af acceleration og omskiftelighed, hvor tingene går hurtigere og hurtigere, og forandring og uforudsigelighed er blevet en grundpræmis. På den anden side ser vi også et ungdomsliv, hvor vi i stigende grad kræver af unge, at de skal have en fremtidsplan, der helst skal være mejslet i sten. For mange unge opleves det som et betydeligt krydspres, hvor ustabilitet og usikkerhed mødes af normative idealer og institutionelle rammer, der honorerer effektivitet, linearitet og målrettethed. Det er et krydspres, som mange unge oplever meget stærkt og ikke så overraskende har svært ved at håndtere.

Talrige undersøgelser peger på, at stadig flere unge kæmper med forskellige former for udfordringer. Ud over mere klassiske udsathedformer, som er koblet til fattigdom og udenforskab, og som altid har været der, så har vi i nogle år været vidne til et stigende antal unge med mental mistrivsel og en markant vækst i diagnoser. Vi ser stadig flere unge, som føler sig pressede, forkerte og utilstrækkelige, og som oplever ikke at kunne leve op til alle de krav og forventninger, der er til nutidens ungdomsliv (CeFU 2024: Unge, trivsel og kunstmuseer).

Med projektet *Kunstkraft – National strategi for unges trivsel* forsøger vi at give et modspil til denne accelererende samfundstendens. På Trapholt, Louisiana, Kunsten Museum of Modern Art, Nivaagaards Malerisamling og Kunstmuseum Brandts, har vi i 2024 udviklet metoder til at bruge kunstens materialitet og flertydighed, det kunstneriske rum og kunstneriske metoder til at styrke unges trivsel.

HVAD

**Center for Ungdomsforskning
5 anbefalinger til
kunstmuseers arbejde
med at styrke unges trivsel**

1

Skab stærke rammesætninger, hvor unge kan deltage som dem, de er, og med det, de kommer med

2

Understøt vekselvirkninger mellem museets værker og de unges egen værkproduktion

3

Arbejd med gentagne besøg, der skaber tid til, at noget nyt kan åbne sig og ske for de unge

4

Udbyg samspillet med samarbejdspartnerne omkring rekruttering, støtte undervejs og udslusning

5

Synliggør muligheder for efterspil på kunstmuseerne, så de unge kan komme tilbage

1

Skab stærke rammesætninger, hvor unge kan deltage som dem, de er, og med det, de kommer med, og hvor de kan bringe deres ressourcer i spil – ambitionen hermed er at afmontere de mangeldiskurser, som mange af de unge i forløbene ellers møder i deres liv og har brug for at blive sat fri fra.

2

Understøt vekselvirkninger mellem museets værker og de unges egen værkproduktion, hvor unges egne forståelser og præferencer bringes i spil – ambitionen hermed er at åbne museerne og deres værker på nye og vedkommende måder og kvalificere de unges egne perspektiver.

3

Arbejd med gentagne besøg, der skaber tid til, at noget nyt kan åbne sig og ske for de unge – ambitionen hermed er at styrke muligheden for, at forløbenes potentialer kan sætte sig igennem hos alle unge, hvilket for mange først sker efter nogle besøg.

4

Udbyg samspillet med samarbejdspartnerne omkring rekruttering, støtte undervejs og udslusning – ambitionen hermed er at sikre, at det ikke overlades til den enkelte unge at forløse forløbenes potentialer i deres hverdagsliv og videre livssammenhæng.

5

Synliggør muligheder for efterspil på kunstmuseerne, så de unge kan komme tilbage – ambitionen hermed er at vedligeholde eller udbygge de tilhørsforhold, de unge udvikler til museet.

I Center for Ungdomsforskning's forskningsnotat kan du læse resultatet af hele følgeforskningen i projektet. Med afsæt i unges egne perspektiver har det overordnede formål med undersøgelsen været at kvalificere museernes arbejde med at udvikle tiltag i et krydsfelt mellem unges møder med kunst og deres muligheder for at trives i deres liv.

LÆS FORSKNINGSNOTATET HER

HVORDAN

Formidlernes 10 praktiske værktøjer

Her er 10 praktiske værktøjer til, hvordan man som formidler på et kunstmuseum helt konkret kan arbejde med de 5 anbefalinger og arbejde målrettet med unge og trivsel på kunstmuseer. Det er vigtigt, at der i forløbene er et *samspil* mellem de forskellige værktøjer.

Vigtigt at der prioriteres ressourcer og ejerskab på hele museet

Det skal være en ledelsesmæssig prioritering at arbejde med unges trivsel. Skab ejerskab i hele organisationen, lige fra inspektører til frontpersonale. På den måde kan man udvide rammerne for, hvad der kan lade sig gøre i museumsrummet og sikre, at erfaringerne bliver levedygtige i et længere perspektiv.

Kombinationen af særligt tilrettelagte forløb og nye målgrupper kræver ekstra ressourcer – både tidsmæssigt, fagligt og menneskeligt. Derfor er det vigtigt at indlægge tid til refleksion og supervision.

Eksempel:

Det betyder meget at blive mødt med en positiv og åben attitude fra hele personalet. Det er vigtigt med et fokus på sproglig betoning internt i museet og i mødet med de unge. For eksempel brug af ordet "Kunstworkshop" i museets interne kalender og generelle italesættelse i stedet for "sårbare unge".

Inddrag relevante aktører og samarbejdspartnere i rekruttering, udvikling af forløb og udslusning

Et tæt samarbejde med motiverede kontaktpersoner kan kvalificere forløbene og skabe øget relevans for alle. Det er vigtigt med et tæt samarbejde med respekt for fagligheder og eksisterende relationer. Det er hensigtsmæssigt på forhånd at vide noget om de unge på et gruppeniveau, men ikke på individniveau.

Eksempel:

Et eksempel på at inddrage relevante aktører og samarbejdspartnere kan være at invitere dem med på et forløb, så de på egen krop får en fornemmelse af, hvad forløbet kan. Derudover er det vigtigt at tydeliggøre og kommunikere værdier, særlige arbejdsmetoder og rammesætninger, ligesom samarbejdspartnere skal inddrages i overvejelser omkring udslusning efter forløb.

Skab et trygt, ligeværdigt og tillidsfuldt rum både før, undervejs og efter forløb

Museet er ikke et neutralt rum. Brug det aktivt til at skabe et inkluderende rum, som de unge kan tage ejerskab over. Museumsrummet er et mulighedsrum, både for den enkelte og for fællesskabet, så ved at vide for meget kan man begrænse de unges muligheder for at "være noget andet".

Eksempel:

Konkrete greb til at skabe et tillidsfuldt rum kan være at lære de unges navne, give dem hånd ved ankomsten, på forhånd sætte navne eller ansigter på materialehæfter og møde de unge ude foran museet. Vis at man gerne må grine, snakke og lægge sig på maven på et museum og vis interesse for deres verdener og referencerammer.

Involver andre fagligheder end din egen

I et tværfagligt felt er det svært at være ekspert på det hele, så det er derfor givende at få blikke udefra på egen praksis og involvere andre fagligheder i sparring og afvikling af forløb.

Eksempel:

Eksempler på tværfaglige samarbejdspartnere er kunstnere, filosoffer, dramatikere, skuespiller, forskere, arkitekter og lærere. En kunstner kan for eksempel bidrage med en anden materialeforståelse, nye tilgange og agere som mulig rollemodel for de unge.

Lav længerevarende forløb med stærke rammesætninger, der kan rumme variationer

Faste rutiner, rammer og forudsigelighed skaber et trygt rum, hvor både formidlere og unge kan eksperimentere, improvisere og fordybe sig. Ved aktiviteter, der for nogle kan virke grænseoverskridende eller irrelevante, er det en god idé at give mulighed for at deltage på en anden måde.

Eksempel:

Eksempler på rammesætning kan være at starte og slutte på samme måde, møde samme formidler og kontaktperson hver gang, tage et fælles afsæt, sikre genkendelighed og tydelige metoder. Samtidig er det vigtigt at pirre nysgerrigheden med nye ting hver gang.

Planlæg ”små offentligheder” undervejs i forløb

Gennem ”små offentligheder” føler de unge sig set og oplever, at deres opfattelse eller fortolkninger har værdi. De små offentligheder er vigtige for, at der kommer noget på spil, og at mødet med kunst får en betydning for de unge. De små offentligheder kan være en mulighed for at træde frem på nye måder i det fælles. Det kræver, at der arbejdes bevidst med dem.

Eksempel:

To eksempler er ”små hverdagsoffentligheder” og ”små begivenhedsoffentligheder”. I ”små hverdagsoffentligheder” deler de unge i arbejdsprocessen løbende deres værker med de andre unge og de fagprofessionelle i projekterne. Her er spejling, vurdering, inspiration og feedback det gennemgående træk.

Ved ”små begivenhedsoffentligheder” deler de unge deres færdige værker med et større publikum uden for det projekt, de deltager i.

Aktiver de særlige potentialer, som ligger i museets fysiske rammer – både udstillingsrummet, værkstedet og uderummet.

Vær bevidst om, at museets rum kan opleves som svært tilgængelige. Gennem forskellige greb kan museets rum understøtte, at mødet med værker skaber nærvær, fordybelse og betydning. Rummene vækker nysgerrighed og forskellige impulser og inviterer de unge til at gå på opdagelse.

Eksempel:

Man kan aktivere et rum ved at iscenesætte et rum med materialer fra forløbets indhold, bruge museets uderum aktivt og arbejde med kreative aktiviteter foran værkerne i udstillingsrummene.

Inviter til værk møder og værkproduktioner, der aktiverer unges egne perspektiver

Giv plads til de unges egne oplevelser af værker og de associationer, de får til eget liv og understreg, at der ikke er forkerte svar. Skab mulighed for, at de unges perspektiver får betydning, ved at tilbyde forskellige optikker, som kan kvalificere deres fortolkninger. De skabende øvelser og værkproduktionen gør, at de unge får bearbejdet indtryk til udtryk. De unge fortaber sig i materialer og sansninger, kommer ud af tankemylder og mange oplever ro, flow og fordybelse. Vekselvirkningen mellem værk mødet og værkproduktioner er gensidigt styrkende og afgørende for, at mødet med kunst og kreative aktiviteter sætter spor i de unges liv.

Eksempel:

Metoder til at åbne værker kan for eksempel være samtalemetoden Visual Thinking Strategies, Slow Looking og sanselige og kreative eksperimenter. Lad også de unge selv vælge værkerne, der tales om.

Planlæg kreative aktiviteter med eksperimenterende processer og prioritér gode og overraskende materialer

Ved at bruge undersøgende processer, hvor der både arbejdes med faglig udvælgelse og de unges afsøgende valg, kan man flytte fokus væk fra snævre idealer om, at det skal *ligne* noget bestemt for at lykkes. Tillæg de unges værkproduktion en særlig værdi, men pas på med at valuere dem.

Eksempel:

Processerne kræver materialer eller teknikker, som de unge ikke har regnet ud, og som giver en form for modstand. Det kan godt være genkendelige materialer, som så bliver gjort "fremmede" i en ny sammenhæng. Et greb til at give deres endelige produkter værdi er at putte det i passepartout og give dem en lille offentlighed.

Tænk kroppen ind i planlægningen af forløb

Krop fylder nærmest ikke i debatten om unges trivsel, men fra et ungesperspektiv er trivsel ofte en kropslig erfaring, og mistrivsel viser sig ofte i kropslige manifestationer. På samme måde er kroppen i sig selv en vidensbærer. Derfor skal krop og sanser tænkes ind i værk mødet, så det ikke kun bliver et sprogligt møde med kunsten.

Eksempel:

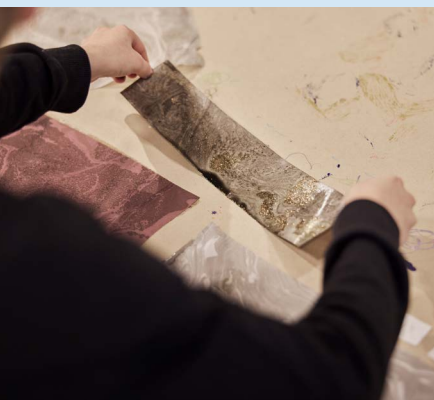
Måder at inddrage kroppen på kan være at aktivere sanser på nye måder, lave åndedrætsøvelser, ligge ned i stedet for at sidde ned eller lave tableau vivant. Brug uderummets æstetiske kvaliteter og større kropslige spillerum, brug materialer af god kvalitet og tænk på kropslige behov som pauser, sult, temperatur mv.

Eksempler på forløb fra de 5 kunstmuseer

Kunsten Museum of Modern Art Aalborg

Med pensler, blæk, sæbevand og vandhanevand skaber vi vores egne universer til Esben Weile Kjærs udstilling *Solar System*, hvor en mand på en UFO måske er ved at forlade jorden. Skiftevis lader vi blæk og sæbevand reagere mod hinanden på vandets overflade, og på den måde skabes ringe og mønstre i vandet, vi ikke helt kan styre. Til sidst lægger vi et stykke papir ned oveni, og når vi løfter det op igen, følger universerne med. Det er en rolig, næsten meditativ, aktivitet, som lægger op til, at vi undersøger, hvor meget vi kan styre mønstrene i vandet. Det kan vi kun meget lidt, men alligevel kaster alle de løftede papirer et "wow" af sig. Alle lykkes, og med hænderne skaber vi billeder på, hvor manden på UFOen fra udstillingen ovenpå måske flyver hen.

”

Det er vigtigt for mig, at de unge går fra et forløb på museet og føler, at det var meningsfuldt for dem at være her, og at det var en tryk, og måske endda sjov, oplevelse. For at nå de mål arbejder jeg med inspiration fra værksamtalemetoden VTS, kreative aktiviteter og stærke rammer for workshoppen bestående af anerkendelse, spejling og en tydelig struktur blandt meget andet.

Nana Agnete Flarup Hansen
Formidlingsudvikler og -koordinator, Kunsten

”

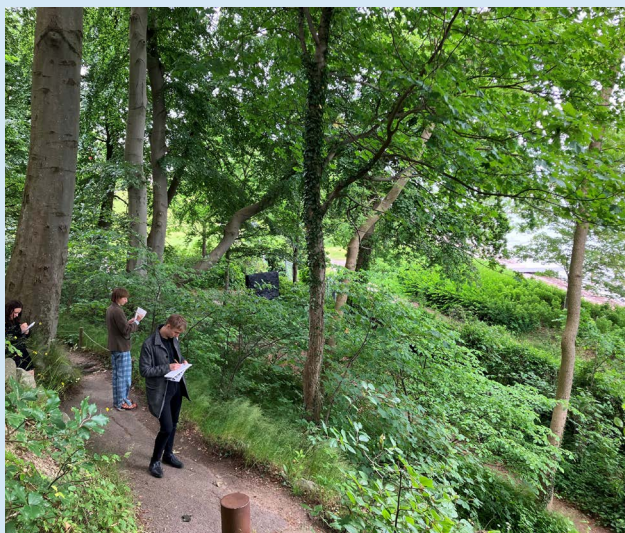
Jeg ser det som vores store forpligtelse som offentligt støttet museum at være med til at løse problemstillinger i samfundet – når vi kan. Og i dette tilfælde er jeg ikke i tvivl om, at kunst – udover bare at være livsnærende i sig selv – kan benyttes som rum til trivselsfremme. Med solidt afsæt i afprøvede samtalemetoder og eksperimenterende processer kan vi fremme det facitfrie, sansebårne og nærværende møde mellem de unge og kunstværkerne. I dét rum kan de stoppe op, få øje på og forholde sig til sig selv, hinanden og verden omkring sig med helt nye øjne.

Peter Juul
Formidlingschef, Kunsten

Louisiana Museum of Modern Art

Et fokus for os på Louisiana har været at arbejde med resonans, fordybelse og at invitere de unge til at fortælle deres egne historier. Vi har ligget sammen under den store blodbøg i skulpturparken, kigget op mod træernes blade, sanset, fordybet os i krop og åndedræt og delt oplevelserne, det bringer frem, med hinanden. Vi har brugt tegning som metode til at kombinere det at vandre, tegne og udveksle historier om de steder, vi holder af.

Kunsten spiller en afgørende rolle i forhold til at invitere de unge til at tænke verdenen på nye måder og flette deres egen historie ind i museets rum. Inspireret af Janett Cardiffs lydværk Louisiana Walk, hvor kunstneren lægger en ny lydlig oplevelse ned over en del af parken, har de unge skabt egne lydture med personlige bud på, hvilke fortællinger parken også kan rumme.

”

Kunsten har lært mig at udtrykke mine følelser. Jeg har fået overskud og er blevet meget gladere... Men det har kun været muligt, fordi jeg oplevede kulturen og kunsten gennem et fællesskab.

Ung fra Aspiranterne

”

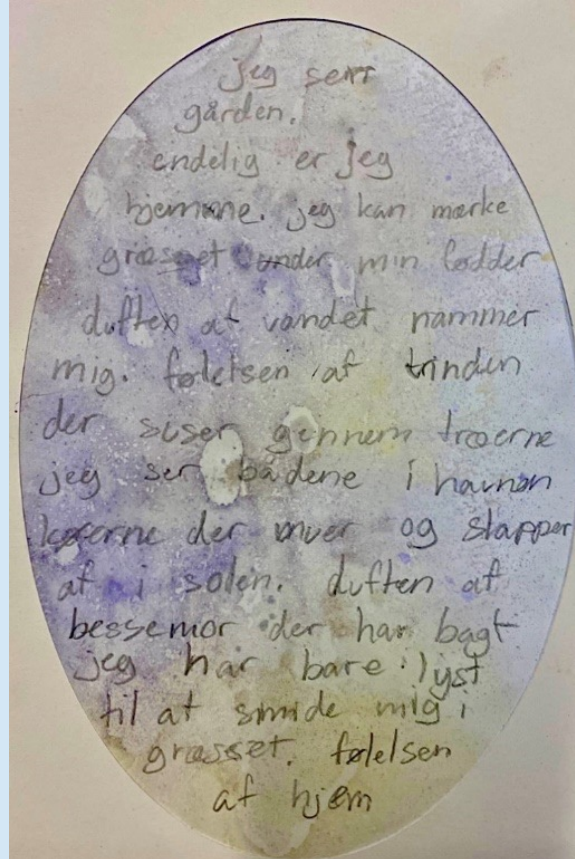
Lydvandringerne berører temaer som psykisk sårbarhed, følelsen af at være anderledes og det at finde sit indre lys.

Ung fra Aspiranterne

Nivaagaards Malerisamling

En af aktiviteterne i forløbet på Nivaagaards Malerisamling er at skrive et digt ud fra et værk, som de selv har skabt med inspiration i et andet værk på museet. En pige på 12 år har valgt at skrive et digt med inspiration i hendes yndlingsværk, et minde fra hendes liv og fantasi. Med sin forestillingskraft har pigen forestillet sig, at hun er i maleriet; at hun sanser og bevæger sig rundt. Med sine ord inviterer hun andre til at opleve værket med hendes øjne.

I digtet står der: "Jeg ser gården. Endelig er jeg hjemme. Jeg kan mærke græsset under mine fødder. Duften af vandet rammer mig. Følelsen af vinden der suser gennem træerne. Jeg ser bådene i havnen. Køerne der muer og slapper af i solen. Duften af bedstemor der har bagt – jeg har bare lyst til at smide mig i græsset. Følelsen af hjem."

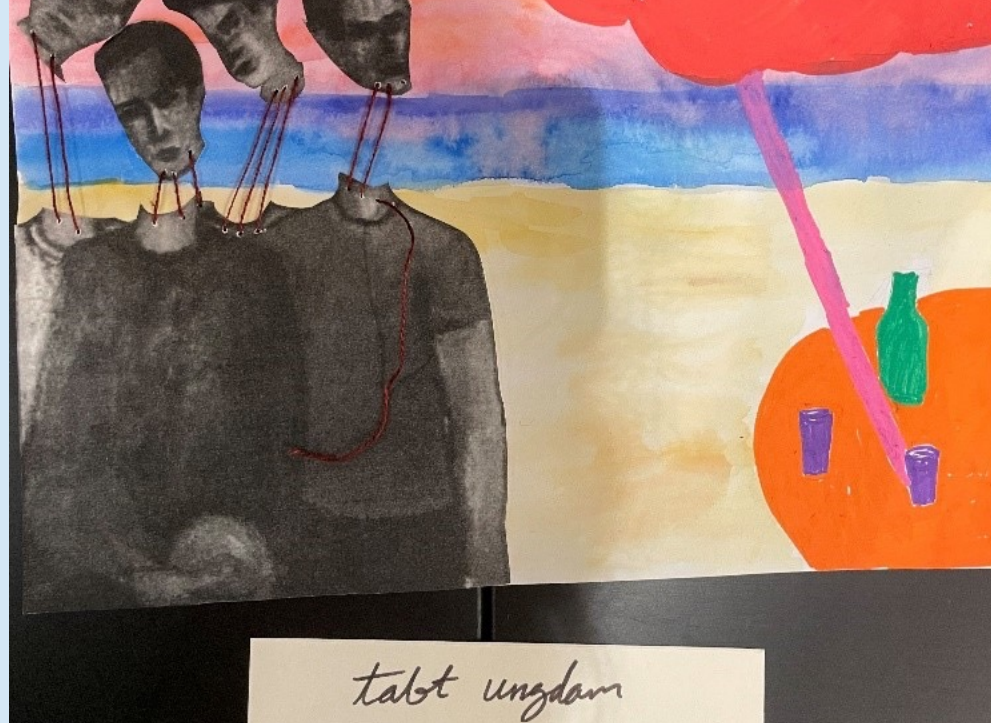
”

Det er interessant at se, hvordan genkendelighed, faste rammer og gode materialer kan give dem lyst til at deltage i kreative processer, som ikke handler om at tegne pænt og realistisk, som de ellers er meget optaget af i den alder.

Ditte Toft Jacobsen
Kunstformidler, Nivaagaards Malerisamling

Trapholt

Hvert forløb på Trapholt starter med en fælles grounding, så de unge kan lande i rummet. Efter at have set på et fælles værk i 5 minutter, åbnes værket op gennem fælles snak via metoden slow looking, og de unge laver en blindtegning af værket. Derefter skriver de tre temaer ned, som dukker op, mens de ser på værket. Efter en fælles snak vælger de ét af temaerne, som deres eget værk skal tage udgangspunkt i. Der er lagt en masse forskellige materialer frem, så de selv kan vælge deres udtryksform. Gennem deres kunstneriske processer får de skabt nogle værdifulde værker, der på bedste vis udtrykker deres tanker. De sidder foran det oprindelige værk, mens de arbejder nede på gulvet. Til sidst er der en fælles snak og præsentation af deres værker. De unge bringer altså noget nyt og betydningsfuldt frem, der har relevans for dem, som samtidig reflekteres tilbage til det oprindelige værk.

”

Jeg synes det var en lille smule hårdt. Der var meget arbejde. Men til sidst, så oplevede jeg, at jeg ved øvelserne godt kunne komme helt ind i dem. Som om jeg blev væk fra de andre, men på den gode måde. Det mest vigtige for mig var, at jeg bare fuldstændig kunne være fri. Fri til at tænke på alle mulige mærkelige koncepter og måske finde på noget interessant at sige om værket. Jeg kunne godt lide, at jeg kunne få lov til at udforske det her felt sammen med de andre.

Ung fra STU

”

I det store hele oplevede jeg, at alle elever åbnede sig for at deltage i fællesskabet, og at fællesskabet blandt eleverne blev større. De tog muligheden, for at vise sig selv og være ærlige overfor hinanden, til sig, og det har givet eleverne større kendskab til, hvordan det er at være "den anden".

Kontaktperson i FGU

Kunstmuseum Brandts

Et af elementerne på Kunstmuseum Brandts har været at undersøge, hvordan sanselige greb og artefakter kan indgå som flersidige værktøjer i forløbene. Elevernes møde med landskabet i et maleri begynder med frø og jord i vores hænder og en fælles samtale om vores egne oplevelser i naturen, og hvad et landskab kan være. Herefter møder eleverne for første gang værket i stilhed og vælger hver især et objekt i vores forundringskasse.

Med objekterne går vi sammen på opdagelse i værkets former, farver, motiv, sanselighed og stemning. Denne dialog og værket er begyndelsespunkt for, at eleverne selv finder værker i udstillingerne, som bliver inspiration for deres egen værkproduktion i formidlingsværkstedet. Her skaber eleverne i grupper landskaber af rødder, plantedele og frø. Den følgende undervisningsgang installerer eleverne deres værker som Land Art skulpturer i byens parker og indfanger dagens lys i blå fotografiske tryk.

”

At lade udvalgte sanselige greb og artefakter være lige-værdige elementer til den sproglige dialog synes at kunne skabe et rum med større deltagelsesmulighed og høst af kompetencer for alle. Et rum, hvor undring, indsigter i kunsten og nye livsperspektiver kan tegne sig, både for den enkelte og det fælles. Et mulighedsrum for forandring.

Lea Kirstine Møller

Kunstformidler og udviklingsansvarlig, Kunstmuseum Brandts

”

Det er meget overraskende at se eleverne i den her sammenhæng. Da vi lavede kropskort med kunstneren Gudrun Hasle, fik jeg nogle nye indsigter og blikke på eleverne. Jeg har i det hele taget fået meget inspiration til at arbejde med klassen på nye måder.

Lærer 6. klasse, Odense

kunstkraft

national strategi for unges trivsel